

УДК 658.58.011

DOI: 10.31891/2307-5740-2021-292-2-20

ЛАРІОНОВА К. Л.

ORCID ID: 0000-0003-4462-9858

e-mail: K_Larionova@i.ua

ДОНЧЕНКО Т. В.

ORCID ID: 0000-0002-6929-4639

e-mail: donchvt@gmail.com

Хмельницький національний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджено та виділено підходи до визначення поняття «реструктуризація підприємства» залежно від стану стратегії його розвитку, обґрунтована економічна сутність поняття «інновація» та «інноваційна діяльність». На основі поєднання характеристик і сутності зазначених понять здійснено формалізацію поняття «інноваційна реструктуризація» та запропоновано авторське визначення. Доведено, що для ефективної і комплексної інноваційної реструктуризації необхідно удосконалити й систему управління підприємством шляхом розробки та впровадження нових принципів, методів і структур управління. Саме тому, було виділено елементи механізму інноваційної реструктуризації підприємства та визначено і деталізовано функції інноваційної реструктуризації, що дозволило удосконалити понятійно-категорійний апарат даного економічного поняття. Доведено, що умовою ефективного впровадження інновацій в рамках реструктуризації є наявність у підприємства інноваційного потенціалу. До того ж перехід підприємства від однієї стадії розвитку до іншої передбачає поступовий розвиток інноваційного потенціалу. Це пояснює тісний взаємозв'язок і взаємний вплив між інноваційною реструктуризацією та інноваційним потенціалом підприємства.

Ключові слова: реструктуризація підприємства, інновація, інноваційна діяльність, інноваційна реструктуризація, інноваційний потенціал, механізм інноваційної реструктуризації.

KATERINA LARIONOVA,

TETYANA DONCHENKO

Khmelnytskyi National University

THEORETICAL FUNDAMENTALS OF INNOVATIVE ENTERPRISE RESTRUCTURING

The article investigates and highlights the approaches to defining the concept of "enterprise restructuring" depending on the state of its development strategy, substantiates the economic essence of the concept of "innovation" and "innovative activity". Based on the combination of characteristics and essence of these concepts, the definition of "innovative restructuring" is formalized and the author's definition is proposed. It is determined that innovative restructuring is practiced not so much in crisis enterprises as in enterprises that operate stably and seek radical quality change. When making changes, the main ones should be the innovative orientation of management systems, production flexibility, purposeful and effective innovations. It is proved that for effective and complex innovative restructuring it is necessary to improve the enterprise management system by developing and implementing new principles, methods and management structures. That is why the elements of the mechanism of innovative restructuring of the enterprise were singled out and the functions of innovative restructuring were defined and detailed, which allowed to improve the conceptual and categorical apparatus of this economic concept. It is proved that the condition for effective implementation of innovations in the framework of restructuring is the presence of innovative potential in the enterprise. In addition, the transition of the enterprise from one stage of development to another involves the gradual development of innovation potential. This explains the close relationship and mutual influence between innovative restructuring and the innovative potential of the enterprise. Thus, the achievement of goals in the process of enterprise restructuring will depend on the ability to form an effective system of innovation management and the level of innovation potential of the enterprise - its ability to achieve innovative goals.

Keywords: enterprise restructuring, innovation, innovative activity, innovative restructuring, innovative potential, mechanism of innovative restructuring.

Постановка проблеми у загальному вигляді,

її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

Посилення глобальної конкуренції в сьогоdnішніх умовах функціонування змушує підприємства адекватно реагувати на зміни зовнішнього середовища та своєчасно реформувати господарську діяльність з метою підвищення технологічного рівня виробництва для набуття інноваційно-інвестиційної привабливості та забезпечення стабільності власного розвитку.

Головною метою інноваційної моделі розвитку національної економіки є підвищення рівня її конкурентоспроможності завдяки використанню вітчизняного й світового науково-технічного й освітнього потенціалу. Таких макроекономічних цілей неможливо досягнути без прискорення інноваційних процесів на мікрорівні, що потребує активізації інноваційної діяльності підприємств.

Стійке соціально-економічне зростання досягається тільки на інноваційній основі за активного використання сучасних наукових розробок, однак в нашій країні дані процеси уповільнюються через низку факторів: незначну частку бюджетних витрат на наукові дослідження; низьку питому вагу інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції; застарілість найбільш розповсюджених технологій у провідних галузях промисловості; брак спроможності підприємств щодо фінансування досліджень й інвестування розробок за рахунок власних фінансових накопичень, дефіцит фінансових ресурсів для

забезпечення наукових досліджень і впровадження інноваційних розробок; недосконалість нормативно-правової системи регулювання і стимулювання інноваційної діяльності; невідповідність корпоративної структури, яка формується в Україні, головним вимогам інноваційного розвитку та ін.

Одним із інструментів розвитку національної економіки в зазначеному напрямку є комплексна перебудова усіх підсистем підприємств шляхом інтегрування актуальних досягнень науки і техніки (інновацій) у виробничі та управлінські процеси. Головними рисами проведених змін мають бути інноваційна спрямованість систем управління, гнучкість виробництва, цілеспрямовані і результативні нововведення. В таких умовах невід'ємною складовою функціонування підприємств стає інноваційна реструктуризація. Актуальність реструктуризації зростає в умовах макроекономічних кризових явищ, подолання яких можливе за активізації інноваційної політики підприємства. Однак підприємства мають змінити стратегію виживання на стратегію оновлення технології виробництва, збуту та самого управління, тобто впроваджувати зміни у всі внутрішні процеси. Реструктуризація передбачає впровадження не лише оптимальних моделей організації виробництва, а й потребує вирішення питань щодо залучення інвесторів для технологічної модернізації виробництв та введення інновацій. Реаліями реструктуризації вітчизняних підприємств та серйозним недоліком є відсутність інноваційної спрямованості запланованих перетворень. Саме тому, розробка та практичні рекомендації щодо впровадження нових механізмів інноваційної реструктуризації підприємств набувають особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідження процесів реструктуризації та інноваційної діяльності підприємств знаходять своє відображення як в зарубіжній, так і у вітчизняній літературі. Зокрема, ці проблеми висвітлені в роботах Й. А. Шумпетера, Н.І. Новикової, В. Заболотного, Д.І. Коваленко, І.І. Мазура, М.І. Шапіро, А. Поддєрьогіна, Ж.Л. Крисько та ін. [1–4, 7, 11, 13]. Незважаючи на велику кількість теоретичних та методичних досліджень з визначеної проблемної області, подальшого наукового обґрунтування потребує розробка теоретико-методичного базису та практичних рекомендацій щодо управління реструктуризацією підприємств на основі активізації інноваційних процесів. Необхідність теоретичного обґрунтування й розробки практичних рекомендацій з реструктуризації підприємств на основі інноваційного розвитку та механізму управління реструктуризацією обумовили актуальність цього дослідження.

Формулювання цілей статті

Метою статті є науково-теоретичне обґрунтування сутності поняття «інноваційна реструктуризація підприємства» та визначення елементів механізму інноваційної реструктуризації підприємств, як важливих концептуальних складових забезпечення ефективного управління цим процесом на мікроекономічному рівні.

Виклад основного матеріалу

У зарубіжній та вітчизняній економічній літературі поняття «інноваційна реструктуризація підприємства» не знайшло рівнозначного відображення. Саме тому, на нашу думку, доцільно розглядати складові частини даного поняття, що мають теоретичні обґрунтування в економічній літературі. До цих складових частин слід віднести: «реструктуризація підприємства», «інноваційна діяльність» та «інновація».

Поняття «реструктуризація» підприємства в науковій літературі трактується неоднозначно, адже серед науковців існують розбіжності у формуванні його сутнісних характеристик, цілей, класифікації та засобів. Крім того, у зв'язку із постійними змінами умов функціонування підприємств та удосконаленням законодавства виникає необхідність всебічного дослідження різних підходів до трактування цього поняття шляхом здійснення відповідного системно-логічного аналізу. На основі дослідження усього розмаїття поглядів науковців до трактування сутності «реструктуризація» підприємства нами було виділено три основні позиції змістовного наповнення даного поняття, ключовими характеристиками якого є стан стратегії розвитку підприємства (табл. 1).

Дослідивши підходи різних авторів до визначення сутності «реструктуризація», необхідно зосередити увагу на формуванні змістових характеристик даного поняття залежно від фінансового стану підприємства.

Аналізуючи формулювання в існуючих трактуваннях поняття «реструктуризація» її перспективної спрямованості або очікуваних результатів від впровадження реструктуризаційних заходів, необхідно виокремити групу авторів, які у поданих визначеннях наголошують на антикризовому спрямуванні реструктуризації [1; 2; 8]. Вони розуміють реструктуризацію як інструмент превентивного антикризового управління, який спрямований на систематичну адаптацію підприємства до змін зовнішнього та внутрішнього середовища з метою недопущення виникнення кризових ситуацій.

У сучасному розумінні реструктуризацію розглядають не тільки як засіб, який застосовують у період кризи, але і як інструмент, необхідний для нормального функціонування підприємства. Саме останнє значення категорії реструктуризації найпоширеніше в західній літературі та розвивається у вітчизняних наукових дослідженнях. Причому вважається, що провадити її варто періодично, оскільки одноразово знайдене вирішення проблеми не може бути ключем до успіху на всі часи. Причому необхідно розрізняти цілі реструктуризації, або в рамках адаптивної (захисної) стратегії, зберігаючи досягнутий рівень розвитку [4; 5], або в рамках стратегії розвитку, підвищуючи ефективність господарювання [6].

Таблиця 1

**Аналіз сутності поняття «реструктуризації підприємства»
залежно від стану стратегії розвитку підприємства**

Автор	Визначення
<i>В рамках фінансового оздоровлення (санації) підприємства</i>	
Д. Коваленко [1]	Реструктуризація це складний процес, спрямований насамперед на виведення підприємства із кризової ситуації, що повинен охоплювати всі сфери функціонування підприємства – від його виробничо-комерційної діяльності до організаційної культури даного підприємства
А. Поддєрьогін [2]	Реструктуризація це здійснення організаційно-економічних, правових, виробничо-технічних заходів, спрямованих на зміну структури підприємства, його управління, форм власності, організаційно-правових форм, які здатні привести підприємство до фінансового оздоровлення
А. Штангрет, О. Копилок [3]	Реструктуризація це інструмент превентивного антикризового управління, який спрямований на систематичну адаптацію підприємства до змін зовнішнього та внутрішнього середовища з метою недопущення виникнення кризових ситуацій
<i>В рамках адаптивної (захисної) стратегії – зберігаючи досягнутий рівень розвитку</i>	
В. Заболотний [4]	Реструктуризацію підприємств визначає як адаптацію підприємств до роботи в умовах ринку, які постійно змінюються, та зумовлює корінну трансформацію їх організаційно-правових форм, виробничо-технологічної структури, системи менеджменту та взаємодії з контрагентами і державою
Л. Кальніченко, О. Мендрул [5]	Реструктуризація – це перебудова підприємства, яка націлена на підвищення його конкурентоспроможності, і здійснюється шляхом змін у використанні ресурсів і напрямках діяльності задля досягнення цілей підприємства
<i>В рамках стратегії розвитку – підвищуючи ефективність господарювання за допомогою інноваційно спрямованих заходів</i>	
О. Карлик, Є. Гришпун [6]	Реструктуризація, будучи лише частиною стратегії, представляє лише один із інструментів досягнення довгострокових цілей підприємства. Далі повинен бути задіяний механізм використання наявних у підприємства переваг, залучені фінансові ресурси на основі підвищення інвестиційної привабливості, сформована ефективна система управління
Ж. Крисько [7]	Реструктуризація є зміною структури економічного суб'єкта (активів, власності, фінансів, управління) незалежно від його стану під впливом чинників зовнішнього чи внутрішнього середовища для підвищення конкурентоспроможності з подальшим зростанням вартості бізнесу. Її пропонується здійснювати орієнтуючись на інноваційну модель розвитку

Підсумовуючи проведений аналіз сутності поняття реструктуризації, можна зробити висновок, що реструктуризація залежно від стану підприємства є:

– процесом фінансового оздоровлення (санації) – для підприємств які знаходяться у фінансовій кризі;

– процесом адаптації до змін (внутрішнього, зовнішнього) середовища та збереження ринку, утримання конкурентних позицій, клієнтської бази, позитивних тенденцій розвитку для підприємств, стан яких є задовільним;

– процесом системної оптимізації діяльності фінансово-стійкого підприємства шляхом реалізації відповідного комплексу інноваційно-спрямованих заходів щодо перебудови організаційної та управлінської сфер підприємства, який дає змогу забезпечити стійкість, зростання конкурентоспроможності, прибутковості, ринкової вартості та реалізацію потенціалу економічного розвитку підприємства у довгостроковому періоді.

Таким чином, метою проведення реструктуризації є створення таких господарюючих суб'єктів, які здатні виготовляти конкурентоспроможну продукцію, бути технічно забезпеченими і фінансово-дієздатними, незалежно від того це неплатоспроможне підприємство чи воно має стійкий фінансовий стан.

Однією з ключових особливостей, властивих сучасному етапу розвитку промисловості, є глибока інтеграція та розширення технологічного базису виробництва. Домінуючий технологічний уклад визначає місце підприємства і регіону в усіх сферах діяльності. Саме інновації стають передумовою створення додаткових багатств виробничим сектором та формують сучасну соціально-економічну парадигму суспільства.

Головним завданням сучасних підприємств є їх перетворення на такі суб'єкти ринкових відносин, які здатні до самозбереження і саморозвитку. Це можливо реалізувати за умови запровадження якісно нового стратегічного управління підприємством, а саме, за рахунок ефективного управління змінами на підприємстві, які мають стратегічне значення і спрямовані на інноваційний розвиток підприємства, тобто інноваційну реструктуризацію.

Якщо реструктуризація підприємств є процесом, що передбачає трансформацію стану та зміни, то інновації є сучасним й ефективним інструментом запровадження цих змін.

Ряд вчених розглядає інновацію саме як процес запровадження нових виробів, технологій, методів організації виробництва і праці та методів управління. Інші передбачають дослідження інновації як продукту – результату інноваційної діяльності та процесів запровадження нової техніки, технології, нового методу.

Дуже вдало один із аспектів інновації трактують автори Денисенко М.П., Риженов Я.В. «інновація – результат запровадження новітніх з метою змін у об'єкті діяльності й одержання економічного, соціального або іншого виду ефекту», тобто характеризують її як результат при тому вказуючи на мету її здійснення [9].

Погляд на інновацію як на засіб підвищення конкурентоспроможності підприємства дають Л.Л. Антоноук, А.М. Поручник, В.С. Савчук, які трактують дане поняття так: «Інновація – це нове явище, новаторство або будь-яка зміна, котра вноситься суб'єктом господарювання у власну діяльність із метою підвищення своєї конкурентоспроможності як на внутрішньому, так й на зовнішньому ринках» [10, с. 14].

Класик інноваційної теорії Й.А. Шумпетер пов'язує інновації зі змінами факторів виробництва, ресурсів, асортиментом продукції, тобто такі зміни, які направлені на технологічні зміни у виробничих процесах підприємства. Він розглядає інновації в динаміці як інноваційні процеси (виготовлення нового продукту, впровадження нового методу, освоєння нового ринку, отримання нового джерела сировини, проведення реорганізації) [11]. Тобто інновація є кінцевим результатом інноваційної діяльності. Й.А. Шумпетер підкреслював комплексність та динамічність інноваційної системи, де інновація має розглядатися в контексті інноваційної діяльності – діяльності по доведенню науково-технічних ідей, винаходів, розробок до результату, придатного до практичного застосування.

Інноваційна діяльність, згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність» [12], спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок та обумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг.

Отже, для уточнення змісту поняття інноваційна реструктуризація необхідно здійснити його формалізацію шляхом поєднання характеристик і сутності понять «реструктуризація», «інноваційна діяльність» та «інновація» (рис. 1).

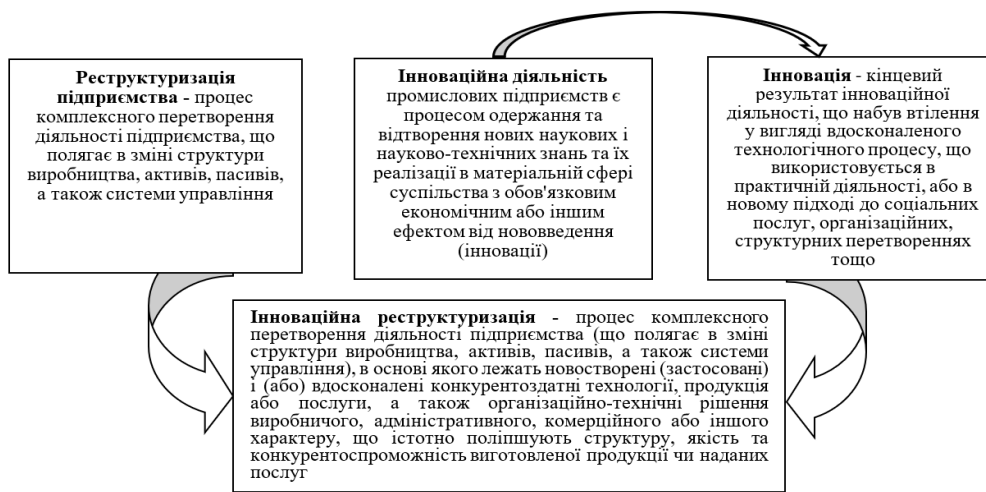

Рис. 1. Зміст і формалізація дефініції «інноваційна реструктуризація»

Інноваційна діяльність це процес, результатом якого є інновація, а інноваційна реструктуризація це процес комплексного перетворення діяльності підприємства, який реалізується за допомогою впровадження інновацій. Таким чином, з огляду на проведений аналіз словосполучення «інноваційна реструктуризація» поєднання цих двох слів не є суто формальним, адже включає ознаки інновації та переносить їх на реструктуризацію. В результаті реструктуризація набуває більш складного змістового наповнення, ніж просто зміни організаційної структури чи зміни фінансово-економічних умов діяльності об'єкта реструктуризації. Тому, на нашу думку, інноваційна реструктуризація – процес комплексного перетворення діяльності підприємства (що полягає в зміні структури виробництва, активів, пасивів, а також системи управління), в основі якого лежать новостворені (застосовані) і/або вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру, якість та конкурентоспроможність виготовленої продукції чи наданих послуг.

Інноваційна реструктуризація має прогресивний характер, оскільки характеризується функціональним збагаченням форми реструктуризації та адекватного до неї механізму втілення, тобто своїм набором техніки, технології, інструментарію для реалізації реструктуризаційного процесу. Таким чином, впровадження інновацій при реструктуризації підприємства обумовлено адаптацією промислового підприємства до змін у зовнішньому економічному середовищі і забезпеченням стійкості його розвитку за допомогою інноваційних технологій.

У цьому контексті інноваційна реструктуризація характеризується як система заходів, що ініціюють приведення виробництва до нового стану, який відповідає об'єктивним потребам його інноваційного та соціально-економічного розвитку та передбачає, насамперед, технічне оновлення виробництва на передовій технологічній базі, яка включає ресурсозберігаючі технології, а також націлена на структурні трансформації виробництва для його оптимізації, реорганізацію управління виробництвом і персоналом [3].

Інноваційна реструктуризація практикується не стільки на кризових підприємствах, як на підприємствах, які стабільно працюють та прагнуть докорінно якісних змін. При проведенні змін головними мають бути інноваційна спрямованість систем управління, гнучкість виробництва, цілеспрямовані та результативні нововведення.

Можливість ефективного впровадження інновацій в рамках реструктуризації визначається наявністю у підприємства інноваційного потенціалу. Інноваційний потенціал – це міра готовності підприємства виконати завдання, що забезпечують досягнення поставленої інноваційної мети за допомогою реалізації інноваційного проєкту або програми інноваційних перетворень і впровадження інновацій [13]. Наявність інноваційного потенціалу є умовою, при якому можливий ефективний розвиток господарського суб'єкта. Інноваційний потенціал підприємства розглядається в динаміці процесів економіки, в залежності від стану різних ринкових структур.

Розглянемо більш детально функції інноваційної реструктуризації, що дозволить удосконалити понятійно-категорійний апарат даного економічного поняття (табл. 2).

Таблиця 2

Основні функції інноваційної реструктуризації

Функція	Характеристика
Перетворююча	Суть якої полягає в тому, що в процесі інноваційної реструктуризації відбувається перехід до іншого стану діяльності об'єктів і суб'єктів, рівня їх організації та якості діяльності, приведення виробництва до нового стану, який відповідає об'єктивним потребам його інноваційного розвитку (розробка та освоєння нових видів продукції; посилення конкурентної позиції; подолання кризи, відновлення платоспроможності та фінансової стійкості)
Трансформаційна	Пов'язана із перетворенням діяльності підприємства, що полягає в зміні структури виробництва, активів, пасивів, передбачає, насамперед, технічне оновлення виробництва на передовій технологічній базі, яка включає ресурсозберігаючі технології, а також націлена на структурні трансформації виробництва для його оптимізації, реорганізацію системи управління виробництвом і персоналом
Адаптаційна	Впровадження інновацій при реструктуризації підприємства обумовлено адаптацією промислового підприємства до змін у зовнішньому економічному середовищі і забезпеченням стійкості його розвитку за допомогою інноваційних технологій
Стимулююча	Полягає в тому, що інноваційна реструктуризація дає поштовх до розвитку підприємства, людського капіталу і науки в країні через матеріальну зацікавленість всіх учасників інноваційного процесу. Дану функцію слід розглядати також і в контексті досягнення сталого інноваційного розвитку економіки, шляхом запровадження передових технологій, зростання питомої ваги наукомісткої конкурентоспроможної інноваційної продукції та інтелектуальних послуг, що дозволить забезпечити відповідні зміни структури внутрішнього ринку та експортної продукції, посилити конкурентоспроможність вітчизняної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках
Відтворювальна	Полягає в тому, що інноваційна реструктуризація служить джерелом економічного зростання, являє собою важливе джерело фінансування розширеного відтворення. В результаті інноваційної реструктуризації через покращення характеристик енерго-, ресурсовитратності, наукоємності, окремих технологічних процесів «ноу-хау» отриманий ефект може направлятися на розширення технологічного оновлення виробництва, а також може призвести до зростання вартості та рейтингу підприємства, підвищення його конкурентоспроможності
Соціальна	Підтверджує нерозривність двостороннього зв'язку економічних процесів і факторів суспільного життя та має передбачати прогресивні зміни в соціальній сфері людського фактору. Це відбувається шляхом підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації персоналу. Соціальна складова інноваційної реструктуризації орієнтована на людський розвиток, збереження стабільності суспільних і культурних систем, зменшення суспільних конфліктів. Інноваційна реструктуризація сприяє насиченню ринку якісними товарами і послугами, змінюється середовище проживання і підвищується якість життя
Інвестиційна	Проведення інноваційної реструктуризації підприємства потребує також надійного інвестиційного забезпечення, залучення значних інвестиційних та фінансових ресурсів

Ряд окреслених функцій інноваційної реструктуризації можна розглядати як на мікро-, так і на макрорівнях, адже вони мають всеохоплюючий характер. Інноваційна реструктуризація підприємства направлена на збереження та забезпечення господарського розвитку економічно-перспективних суб'єктів підприємницької діяльності, підвищення їх адаптивності до умов ринку, що забезпечить на макрорівні оздоровлення пріоритетних для країни галузей, функціонування яких, забезпечить зростання ефективного розвитку економіки. Основною передумовою здійснення інноваційною реструктуризацією цієї функції на макрорівні повинна стати насамперед державна політика та фінансові механізми державного регулювання. Для реалізації зазначених функцій потрібний відповідний дієвий фінансовий механізм, який включає всю сукупність економічних, організаційно-правових форм фінансових відносин у народному господарстві, методи і умови фінансування, кредитування, форми управління системою і контролю за ними.

Інноваційну реструктуризацію як процес системної оптимізації діяльності підприємства необхідно досліджувати через призму якісних характеристик даного поняття, симбіоз яких забезпечує базову основу ефективної реалізації даного процесу, а синергійний ефект їх взаємодії сприяє досягненню успішних результатів реструктуризації для забезпечення довгострокового економічного розвитку підприємств.

Одночасно інноваційна реструктуризація підприємства повинна передбачати удосконалення системи управління підприємством шляхом розробки та впровадження нових принципів, методів і структур управління, що змінюють внутрішнє середовище підприємства відповідно до змін у зовнішньому середовищі. Також ця складова інноваційної реструктуризації може включати заміну або формування повнофункціональної структури менеджменту, запровадження комп'ютеризованих систем підтримки управлінських рішень.

Отже, інноваційна реструктуризація є комплексною інноваційно спрямованою технологією менеджменту у загальній системі управління підприємством, реалізація якої дозволяє оптимізувати господарську діяльність підприємства для забезпечення адаптивності, стійкості, сталого зростання рентабельності та формування відповідного рівня інноваційного потенціалу економічного розвитку суб'єкта господарювання.

Виходячи із запропонованого нами підходу до трактування економічної сутності категорії «інноваційна реструктуризація підприємства», можна обґрунтувати комплекс характеристик процесу реструктуризації суб'єкта господарювання та виділити такі елементи механізму інноваційної реструктуризації підприємства (рис. 2): суб'єкти та об'єкти; мета та цілі; завдання; функції; сукупність принципів; інструментарій (засоби, методи, важелі, способи здійснення).

Рис. 2. Елементи механізму інноваційної реструктуризації підприємства

Об'єктами інноваційної реструктуризації підприємства можуть бути інноваційні програми і проекти; нові знання та інтелектуальні продукти; виробниче обладнання та процеси; інфраструктура виробництва і підприємництва; організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери; сировинні ресурси, засоби їх видобування і переробки; товарна продукція; механізми формування споживчого ринку і збуту товарної продукції.

Суб'єктами в даному механізмі можуть бути власник підприємства, керівництво підприємства, інвестори, персонал підприємства.

Опираючись на мету і завдання інноваційної реструктуризації підприємства, всі заходи формуються на засадах оцінки інноваційного потенціалу підприємства, структури і специфіки його виробництва.

Досягнення цілей в процесі реструктуризації підприємства буде залежати від здатності формування ефективної системи інноваційного управління та від рівня інноваційного потенціалу підприємства – його

можливості в досягненні поставлених інноваційних цілей. При переході підприємства від однієї стадії розвитку до іншої (криза-адаптація-розвиток), відбувається поступовий розвиток інноваційного потенціалу.

З метою забезпечення отримання позитивного ефекту від впровадження інноваційних змін необхідною умовою є розробка та реалізація ефективної стратегії інноваційної реструктуризації промислових підприємств. Отже, реалізація стратегії інноваційної реструктуризації є керованим процесом підвищення інноваційного потенціалу підприємства відповідно до поставлених поточних і стратегічних цілей. На основі цього стає можливим проведення інноваційної реструктуризації, спрямованої на забезпечення росту вартості компанії, враховуючи інтереси і мотиви всіх учасників процесу, починаючи від персоналу і менеджменту компанії і закінчуючи її власниками і державними інститутами.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок

Наукова новизна отриманих результатів полягає в теоретичному обґрунтуванні сутнісних характеристик інноваційної реструктуризації підприємства і формуванні теоретичних основ управління нею шляхом виділення складових елементів механізму інноваційної реструктуризації підприємств.

Інноваційний шлях реструктуризації підприємства пов'язаний із необхідністю пошуку нових методичних підходів та спонукає до розробки найефективніших напрямів наукових досліджень, технологій, оптимізації стратегічних рішень та моделей управління. Реалізація стратегії інноваційної реструктуризації має являти собою керований процес підвищення інноваційного потенціалу підприємства відповідно до поставлених поточних і стратегічних цілей. В результаті стає можливим проведення інноваційної реструктуризації, спрямованої на забезпечення росту вартості підприємства, враховуючи інтереси і мотиви усіх учасників процесу. Тому розробка такого механізму інноваційної реструктуризації потребує комплексної оцінки і співставлення цілей та економіко-правових відносин між суб'єктами реструктуризації.

Важливим елементом забезпечення належного інноваційного розвитку усього промислового комплексу та запровадження процесів інноваційної реструктуризації підприємств повинна виступати ефективна система стимулювання інноваційності підприємств, яка передбачає розробку та реалізацію механізмів державного регулювання інноваційної реструктуризації. Основне завдання держави, як регулятора цих процесів, полягає у створенні оптимального економічного механізму поєднання державних та ринкових важелів впливу на інноваційну реструктуризацію (використання економічних методів регулювання, які властиві ринковій економіці, пряме фінансування, вдосконалення нормативно-правового та податкового забезпечення інноваційного розвитку, підтримка цільових досліджень за державними замовленнями, створення ефективної системи поєднання досягнень науки, технологій, виробництва і ринку та за підтримкою сфери освіти).

Безумовно, у питаннях розробки та впровадження організаційно-економічного механізму управління інноваційною реструктуризацією підприємства та відповідного інструментарію існує велика кількість проблем як теоретичного, так і прикладного характеру, над вирішенням яких має продовжуватися науково-дослідна робота.

Література

1. Коваленко Д.І. Методичні особливості управління процесом реструктуризації промислових підприємств / Д.І. Коваленко // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 4(58). – С. 151–157.
2. Фінанси підприємств : підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д., Білик, Л.Д. Буряк та ін. ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – 6-е вид., перероб. та допов. – К. : КНЕУ, 2006. – 552 с.
3. Реструктуризация предприятий и компаний : справ. пособ. / под ред. И.И. Мазура. – М. : Высш. шк., 2000. – 587 с.
4. Заболотний В.М. Реструктуризация підприємства : навч. посіб. / Міжнародний інститут бізнесу / В.М. Заболотний (ред.), Л.П. Батенко, В.А. Білошапка та ін. – К. : Міленіум, 2001. – 439 с.
5. Кальніченко Л.Ф. Особливості реструктуризації промислових об'єктів в умовах переходу до ринку / Л.Ф. Кальніченко // Регіональна економіка. – 2000. – № 10. – С. 27–33.
6. Карлик А. Реструктуризация в стратегии развития промышленных предприятий / А. Карлик, Е. Гришпун // Проблемы теории и практики управления. – 2000. – № 6. – С. 87.
7. Крисько Ж.Л. Сутність та види реструктуризації підприємств / Ж.Л. Крисько // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Економіка. – Ужгород : Вид-во УНУ, 2009. – Спецвип. 28. – Ч. II. – С. 71–76.0
8. Штангрет А.М. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. / А. М. Штангрет, О.І. Копилук. – К. : Знання, 2007. – 335 с.
9. Денисенко М. П. Стратегічна місія інноваційної діяльності та шляхи її активізації в Україні / М.П. Денисенко, Я. В. Риженко // Проблеми науки. – 2007. – № 6. – С. 10–16.
10. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : монографія / Л.Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К. : КНЕУ, 2013. – 394 с.
11. Шумпетер И.А. История экономического анализа : в 3 т. / И.А. Шумпетер ; пер. с англ. ; под ред. В.С. Автономова. – СПб : Экон. шк., 2004. – Т. 1. – 453 с.
12. Про інноваційну діяльність [Електронний ресурс] : закон України від 04.07.2002 № 40-IV. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

13. Положення про порядок реструктуризації підприємств : затв. наказом Фонду державного майна України № 667 від 12.04.2002 р. // Офіційний вісник України. – 2002. – № 19. – С. 37, ст. 967.

14. Новікова Н.І. Механізм інноваційної реструктуризації вугільного виробництва : автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.02.02. "Економіка й управління науково-технічним прогресом" / Н.І. Новікова. – Донецьк 2004. – 20 с.

References

1. Kovalenko D.I. Metodichni osoblyvosti upravlinnia protsesom restrukturyzatsii promyslovykh pidpriemstv / D.I. Kovalenko // Aktualni problemy ekonomiky. – 2006. – № 4(58). – S. 151–157.
2. Finansy pidpriemstv : pidruchnyk / A.M. Poddierohin, M.D., Bilyk, L.D. Buriak ta in. ; ker. kol. avt. i nauk. red. prof. A.M. Poddierohin. – 6-e vyd., pererob. ta dopov. – K. : KNEU, 2006. – 552 s.
3. Restruturyzatsiia predpriiaty y kompaniy : spravoch. posobye / pod red. Y.Y. Mazura. – M. : Vyssh. shk., 2000. – 587 s.
4. Zabolotnyi V.M. Restruturyzatsiia pidpriemstva : navch. Posibnyk / Mizhnarodnyi instytut biznesu / V.M. Zabolotnyi (red.), L.P. Batenko, V.A. Biloshapko ta in. – K. : Milenium, 2001. – 439 s.
5. Kalnichenko L.F. Osoblyvosti restrukturyzatsii promyslovykh ob'ektiv v umovakh perekhodu do rynku / L.F. Kalnichenko // Rehionalna ekonomika . – 2000. – № 10. – С. 27–33.
6. Karlik A. Restruturizatsiia v strategii razvitiya promyshlennykh predpriyatij / A. Karlik, E. Grishpun // Problemy teorii i praktiki upravleniya. – 2000. – № 6. – S. 87.
7. Krysko Zh.L. Sutnist ta vydy restrukturyzatsii pidpriemstv / Zh.L. Krysko // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Ser.: Ekonomika. – Uzhhorod : Vyd-vo UNU, 2009. – Spetsvyпуск 28. – Ch. II. – S. 71–76.
8. Shtanhret A.M. Antykryzove upravlinnia pidpriemstvom : navch. posib. / A. M. Shtanhret, O. I. Kopyliuk – K. : Znannia, 2007. – 335 s.
9. Denysenko M. P. Stratehichna misiia innovatsiinoi diialnosti ta shliakhy yii aktyvizatsii v Ukraini / M. P. Denysenko, Ya. V. Ryzhenko // Problemy nauky. – 2007. – № 6. – S. 10–16.
10. Antoniuk L. L. Innovatsii: teoriia, mekhanizm rozrobky ta komertsializatsii : monohrafiia / L. L. Antoniuk , A. M. Poruchnyk, V. S. Savchuk. – K. : KNEU, 2013. – 394 s.
11. Shumpeter I.A. Istoriya ekonomicheskogo analiza : v 3 t. / I.A. Shumpeter ; per. s angl. ; pod red. V.S. Avtonomova. – SPb : Ekon. shk., 2004. – T. 1. – 453 s.
12. Pro innovatsiinu diialnist [Elektronnyi resurs] : zakon Ukrainy vid 04.07.2002 № 40-IV. – Rezhym dostupu : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
13. Polozhennia pro poriadok restrukturyzatsii pidpriemstv : zatverdzheno Nakazom Fondu derzhavnoho maina Ukrainy № 667 vid 12.04.2002 r. // Ofitsiyniy visnyk Ukrainy. – 2002. – № 19. – S. 37, st. 967.
14. Novikova N.I. Mekhanizm innovatsiinoi restrukturyzatsii vuhilnoho vyrobnytstva : avtoref. dys. kand. ekon. nauk : spets. 08.02.02. "Ekonomika y upravlinnia nauково-tekhnichnym prohresom" / N.I. Novykova. – Donetsk 2004. – 20 s.

Надійшла / Paper received : 04.03.2021

Надрукована/Printed : 01.06.2021